

Methodes voor stressreductie tijdens radiotherapie bij vrouwen met borstkanker

A.M.J. van den Heuvel Student MBRT Begeleider: Manon Peeters



1 Inleiding

Borstkanker is een veel voorkomende ziekte onder vrouwen en wordt vaak door middel van radiotherapie behandeld. Deze behandelmethode kan stress veroorzaken tijdens de bestraling.^{1,2} Deze stress kan verschillende oorzaken hebben, bijvoorbeeld door de omvang van de apparatuur en de angst voor de eerste sessie.³ Er zijn studies die aantonen dat de stress tijdens de bestraling gereduceerd kan worden.^{2,4,5} Echter, er is geen systematisch literatuuronderzoek dat een duidelijk overzicht biedt voor stress reducerende interventies. Voor een MBB’er zou een dergelijk overzicht een toegevoegde waarde hebben om beter in te kunnen spelen op de behoeften van een patiënt en om vertraging tijdens de behandelingsperiode te voorkomen. Daarom wordt de volgende onderzoeksvraag gesteld:

Wat is de huidige wetenschappelijke kennis omtrent stress(reductie) bij vrouwen met borstkanker tijdens radiotherapie?

2 Methode

- Design** Systematische literatuurstudie
- Database** PubMed tot en met 21 november 2018
- Zoekstring** Psychological **AND**(distress **OR** anxiety **OR** fear OR stress) **AND**(radiotherapy **OR** radiation **OR** “radiation therapy”)
- Inclusie** Volwassen vrouwen (>18 jaar) met de diagnose borstkanker die ten minste radiotherapie ondergaan
- Exclusie** Reviews en artikelen niet in EN of NL
- Methodologische kwaliteit** Volgens aangepaste Downs & Black.
- BES** Volgens aangepaste Van Peppen et al.

3 Resultaten

- Literatuurselectie:**
Op basis van de zoekstrategie zijn **2691** hits in PubMed.
Aan de hand van duplicaten, publicatiejaar, titel, abstract, full-tekst en sneeuwbaaleffect zijn **12** studies geïncludeerd.
- Methodologische kwaliteit:**
Uitstekend: 5 studies
Goed: 6 studies
Redelijk: 1 studie
- BES:**
Aanwijzingen:
De deelname van vrouwen met borstkanker in een steungroep tijdens de postoperatieve radiotherapieperiode heeft een effect op de capaciteiten voor het omgaan met stress.

Geringe evidentie:
Dance Movement Therapy(DMT) heeft effect op het verbeteren van de PSS van vrouwen met borstkanker tijdens de radiotherapeutische behandelingsperiode.

Spirituele therapie voor vrouwen met borstkanker tijdens radiotherapie heeft effecten op de kwaliteit van leven en op de ervaring van spanning.

Cognitive-Behavioral Therapy plus Hypnosis(CBTH) heeft effect op de beleving van stress van vrouwen met borstkanker tijdens radiotherapie.

Sterke evidentie:
Deelname van vrouwen met borstkanker aan yogasessies tijdens radiotherapie heeft effect op de beleving van angst en stress

Tabel 1 Data-extractietabel gegevens en resultaten geïncludeerde studies

Studie (auteur + jaartal)	Interventie	Meet-instrument	Populatie		Resultaten	
			I	C	Pre	Post
Braeken A (2013)	SIPP	HADS CHQ-12	N=268, waarvan 54,1% BK	N= 300, waarvan 46,4% BK	C - Angst: 5,45 - Psychological distress: 2,89 I - Angst: 5,04 - Psychological distress: 3,16	C - Angst: 4,86 - Psychological distress: 2,85 I - Angst: 4,66 - Psychological distress: 2,74
Emilsson S (2012)	Steungroep	HADS CRI	N= 34	N= 33	C HADS: 1 persoon CRI: - COG: 51,91 - SOC: 52,67* - EMO: 50,52 - S/P: 46,15 - PHY: 50,12 I HADS: 6 personen CRI: - COG: 49,18 - SOC: 48 - EMO: 47,71 - S/P: 43,41 - PHY: 50,56	C HADS: 2 personen CRI: - COG: 51,09 - SOC: 50,76* - EMO: 49,64 - S/P: 45,55 - PHY: 50,12 I HADS: 2 personen CRI: - COG: 50,61 - SOC: 49,3 - EMO: 48,55 - S/P: 43,48 - PHY: 50,12
Garlick M (2011)	Spirituele therapie	POMS	N=24	-	I Spanning: 9,3*	I Spanning: 4,9*
Ho RT (2016)	DMT	PSS HADS The Functional Assessment of Cancer Therapy – Breast scale	N= 69	N= 70	C PSS: 19,2 Anxiety: 5,7 QoL: 97,9 I PSS: 19,4* Anxiety: 6,2 QoL: 97,1	C PSS: 19,5 Anxiety: 5,7 QoL: 97,8 I PSS: 18,4* Anxiety: 6,3 QoL: 98,9
Hollingworth (2013)	Standaard-zorg i.c.m. DT&PL	POMS QLQ-C30	N= 112, waarvan 53,6% BK en 106/112 kreeg RT	N= 108, waarvan 45,4% BK en 102/108 kreeg RT	C POMS: 35 QLQ-C30: 65.4 I POMS: 35 QLQ-C30: 68.0 C QLQ-C30: 37.90 I QLQ-C30: 44.37*	C POMS: 38.60 QLQ-C30: 61.2 I POMS: 38.09 QLQ-C30: 61.8 C QLQ-C30: 39.25 I QLQ-C30: 68.63*
Jafari N (2013)	Spirituele therapie	QLQ-C30	N= 34	N= 31	C QLQ-C30: 37.90 I QLQ-C30: 44.37*	C QLQ-C30: 39.25 I QLQ-C30: 68.63*
Li Z (2018)	Opleidings-cursus	HADS	N= 63	N= 58	C Anxiety: 5.03 I Anxiety: 5.29 C SV-POMS: 14 I SV-POMS: 14*	C Anxiety: 5.13 I Anxiety: 5.87 C SV-POMS: 21 I SV-POMS: 6*
Radl D (2018)	Kunst-therapie	DT PEDI	N=20, waarvan 45% Bk en 9/20 kreeg RT	N= 20, waarvan 40% BK en 9/20 kreeg RT	C DT: 6.5 PEDI: 12.95 I DT: 6.20 PEDI: 15.45	C DT: 5.60 PEDI: 12.00 I DT: 4.30 PEDI: 10.40
Thyme KE (2009)	Kunst-therapie	SABS SCL90	N= 20	N= 22	C (n=21) SCL-90, anxiety: 0,49 SABS: - + zelfbeeld: 64 - - zelfbeeld: 14 C (n=707) SCL-90, anxiety: 0,56 SABS - + zelfbeeld: 59 - - zelfbeeld: 16 I SCL-90, anxiety: 0,42 SABS: - + zelfbeeld: 63 - - zelfbeeld: 14	C (n=21) SCL-90, anxiety: 0,49 SABS: - + zelfbeeld: 60 - - zelfbeeld: 14 C (n=707) - I SCL-90, anxiety: 0,33 SABS: - + zelfbeeld: 61 - - zelfbeeld: 14
Vadiraaja HS (2009)	Yoga	HADS PSS	N= 44	N= 44	C HADS, anxiety: 9.35* PSS: 21,41 I HADS, anxiety: 8,05* PSS: 20,78*	C HADS, anxiety: 8,12* PSS: 20,12 I HADS, anxiety: 4,88* PSS: 15,17*
Vadiraaja SH (2009)	Yoga	RSCL QoLC30	N= 40	N= 34	C Psychological distress: 7,83 I Psychological distress: 6,90*	C Psychological distress: 7,37 I Psychological distress: 4,15*

4 Discussie

- Alle studies includeerde borstkankerpatiënten én radiotherapie. Sommige studies ook andere kankersoorten.
- Iedere interventie is vergeleken met andere studies een gelijke of andere uitkomst.
- Sterke punten:
 - Systematische wijze is uitgevoerd en dat er
 - Rekening gehouden met de zoekstrategie, omdat de interpretatie van de term stress breed is. Hierdoor is de interne validiteit hoog.
- Zwakke punten:
 - De brede interpretatie van de term stress is naast een sterk punt ook een zwak punt van deze studie. Doordat er geen eenduidige interpretatie is voor de term stress is de externe validiteit verlaagd.
 - Eén onderzoeker, wat de betrouwbaarheid verlaagt.
 - Eén databasegezocht.

Aanbeveling voor de praktijk

- Vervolgonderzoek naar de verschillende interventies op de stress en angst van vrouwen met borstkanker.
- Vervolgonderzoek gericht op volwassen vrouwen met borstkanker, met stressmetingen vlak voor een sessie en vlak na een sessie radiotherapie.
- Een aanbeveling aan vrouwen met borstkanker is om deel te nemen aan een yoga programma gedurende de radiotherapeutische behandeling.

Conclusie

Er zijn aanwijzingen voor het effect van een steungroep op de capaciteiten voor het omgaan met stress. Daarnaast is er gering bewijs voor het effect van DMT, spirituele therapie en CBTH op de ervaring van stress en angst. Als laatste is er sterk bewijs dat yogatherapie stress en angst reducerende effecten heeft op vrouwen met borstkanker. Hieruit kan geconcludeerd worden dat yogatherapie een goede methode is om stress en angst te reduceren bij vrouwen met borstkanker tijdens radiotherapie.

Referenties

1 Stapleton S, Valerio T, Astroth K, Woodhouse S. Distress During Radiation Therapy: Assessment Among Patients With Breast or Prostate Cancer. Clinical Journal of Oncology Nursing(Clin J Oncol Nurs) 2017; 21(1): 93 – 98.
2 Habibullah G, Gul R, Cassum S, Elahi R. Experiences of the breast cancer patients undergoing radiotherapy at a Public hospital Peshawar Pakistan. Asia-Pacific Journal Of Oncology Nursing(Asia Pac J Oncol Nurs) 2018; 5(2): 184 – 194.
3 Sehlen S, Hollenhorst H, Schymura B, Herschbach P, Aydemir U, Firsching M, & Dühmke E. Psychosocial Stress in Cancer Patients during and after Radiotherapy. Strahlentherapie Und Onkologie 2003; 179(3): 175 – 180.
4 Clark M, Isaacks-Downtown G, Wells N, Redlin-Frazier S, Eck C, Hepworth JT, Chakravarthy B. Use of Preferred Music to Reduce Emotional Distress and Symptom Activity During Radiation Therapy. Journal of Music Therapy 2006; 43(3): 247 – 265.
5 Chen LC, Wang TF, Shih YN, Wu LJ. Fifteen-minute music intervention reduces pre-radiotherapy anxiety in oncology patients. European Journal Of Oncology Nursing (Eur. J. Oncol. Nurs) 2013; 17: 436 – 441.